

Garnalen

Vanaf 1930 is garnalenvisserij beeldbepalend geworden. De opkomst van deze visserij is begonnen op het Groninger Wad, met de aanvoer van 'drogerij garnalen' voor veevoer. In de crisisjaren konden beurtschepen uit de binnenvaart en reddingsloepen van gesloopte koopvaardijsschepen goedkoop aangekocht worden. Vissers hadden er na een verbouwing een handig, plat en stabiel schip aan waar ze op het Groninger Wad goed mee uit de voeten konden. Visserij op consumptiegarnaal kwam later op gang met de ontwikkeling van gekoeld transport over de weg waardoor Europa bediend kon worden. In diezelfde periode hadden zeevissers het lastig door afnemende visbestanden en zij zagen een alternatief in de garnalen. Wieringers, die na de bouw van de Afsluitdijk hun zeegrasvelden met de vis die er in huisde hadden zien verdwijnen, waren al overgestapt. Zoutkamp werd het centrum voor de Noord-Europese garnalhandel.

Zijn er alternatieve manieren van vangen, verwerken en aanvoeren, waarmee garnalenvisserij in het seizoen een bouwsteen kan zijn voor een rendabel geïntegreerd, of gemengd visserijbedrijf?

Garnalenvisserij is een visserij voor specialisten geworden, met de boomkor als vistuig. Natuurorganisaties maken bezwaar tegen de techniek omdat de klossenpees van de boomkor over de bodem rolt. Vissers vinden dat de impact op de bodem minimaal is, omdat ze met het getij mee vissen om garnalen te kunnen vangen.

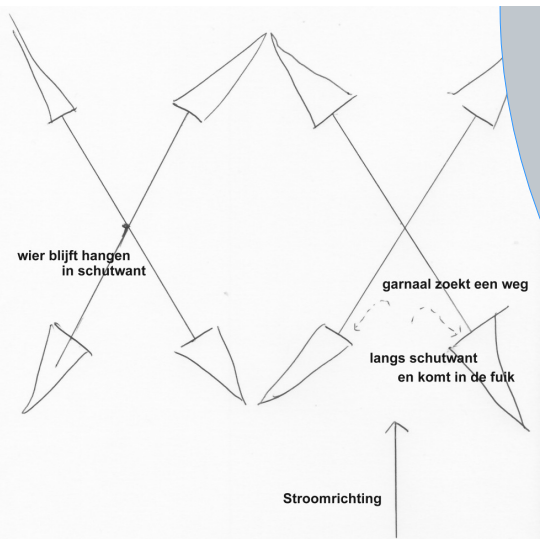
Op de Eems en Dollard zijn traditionele vangtechnieken, zoals staande kuilen en fuiken, nog lang in gebruik gebleven. Wij hebben gekeken of traditionele niet bodembe-roerende vistuigen geschikt zijn voor een gemengd bedrijf, dat alleen in het topseizoen op garnalen vist. Uit de experimenten blijkt dat schietfuiken in het Eems/Dollard gebied goede vangsten opleveren. Op het Wad is deze methode niet geschikt, omdat er in aug/sept te veel wier en groen in de fuiken komt. Op het Wad is de (mobiele) weer een alternatief. Tijdens het project is gebleken dat er een markt ontstaat voor levend aangevoerde garnalen. De hogere opbrengst is aantrekkelijk voor ambachtelijke vissers. Voor het bewaren en vervoeren zijn leefbakken gemaakt, waarin de garnaal belucht en gekoeld wordt. Dat is een goede methode voor behoud van kwaliteit. Met vaste vistuigen, zoals fuiken en weer, is het mogelijk selectief op grotere garnaal te vissen.

Anders vangen

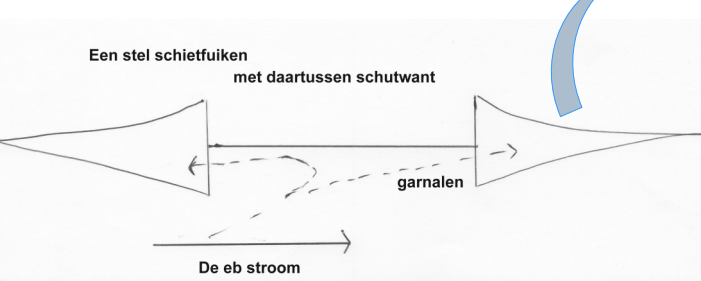
Conclusie is dat zeker op de Dollard fuikenvisserij met levend aangevoerde garnalen een waardevolle bouwsteen kan zijn voor een geïntegreerd bedrijf. Er zijn ook knelpunten. Het grootste deel van de Dollard is gesloten voor garnalenvisserij (natuurcompensatie). En in de periode na 1 september mag niet met fuiken gevist worden (gesloten periode palingvisserij). Daarmee mis je een belangrijk deel van het garnalenseizoen dat loopt van augustus tot half oktober.

WERK IN DE VISSERIJ

De Waddenzee kende een grote variatie in leefmilieus voor vissen, vogels, zeehonden en mensen: open riviermondingen, binnenzeeën met afwisselend zoet en brak water, uitgestrekte kwelders met prielen en slenken, diepe stroomgeulen, zeegaten tussen de eilanden, sandplaten en zeegrasvelden. Elk leefmilieu creëerde zijn eigen 'soort' visser en kustbewoner. Halverwege de 19^e eeuw was er nog grote diversiteit in visserij en cultuur van de visserijgemeenschappen. Door het aantrekken van de garnalenvisserij en veranderingen in de Waddenzee is het hele kust- en visserijbeeld veranderd.

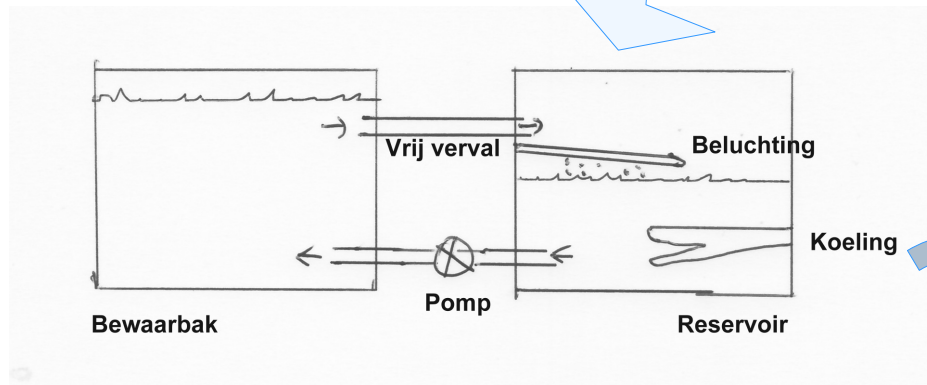
Garnalen vang je niet alleen met de stroom mee, ze blijken ook tegen de stroom in langs het schutwant hun weg te zoeken.

Er zijn bakken op maat gemaakt waarin kleine kratjes met garnalen gestapeld kunnen worden. Kratjes zijn nodig om de garnalendichtheid niet te groot te laten worden, stapelen is efficiënt.

Een bak doet dienst als reservoir, met beluchting en koel-element en een laag waterniveau. De andere bakken, bewaarbakken, zijn daaraan parallel gekoppeld.

Kwantitatief: per kratje 4 kg garnalen en 20 kratjes per container op 290 liter zeewater.

Niet iedereen zal een liefhebber zijn, maar garnaal kan ongepeld gegeten worden. In het pantser zit veel smaak, daarom wordt het gebruikt in garnalensoep, -bisque en -kroketten.

Anders verwerken

Als de markt voor consumptiegarnalen aantrekt ontstaat voor hele gezinnen een bijverdienste: thuis garnalen pellen. Dat blijft bestaan tot het in 1986 verboden wordt.

Het pellen mag voortaan alleen nog in goed gekoelde pelcentra, onder gecontroleerde hygiënische omstandigheden. En omdat arbeid in Nederland duur is, ontstaan pelcentra in Marokko en Polen. Dat betekent een lange reis heen en terug voor de garnalen en het gebruik van veel conserveermiddelen.

Jarenlang is gewerkt aan de ontwikkeling van pelmachines. Sinds een paar jaar heeft Telson de techniek zodanig onder de knie dat productie van machinaal gepelde garnalen Oet Grun'n opgevoerd kan worden. Daarmee is de cirkel rond en hebben we weer regionaal gepelde garnaal.

Garnalen zijn koudbloedig. Je houdt ze vers en rustig door het water te koelen tot ongeveer 12C.

Garnalenkotters zien er uit als kleine fabriekjes: lopende band, sorteer en zeefapparatuur en een kookketel. Dat is niet altijd zo geweest. Vroeger werd op de wal gekookt. Op de kleine schepen was geen plaats voor kokerij. Nu is er opnieuw aanvoer van levende garnalen. Deze gaan naar de versmarkt in Parijs. Koks koken tegenwoordig zelf hun garnalen; supervers en je kunt zelf de kooktijd bepalen.

Anders aanvoeren

In dit experiment is gezeefd met een handbediende schudzeef. De trommelzeef zoals door garnalenkotters gebruikt is qua ruimtebeslag niet haalbaar op kleine schepen voor gemengd vissen. We hebben vastgesteld dat bij vaste vistuigen de maaswijdte zo te kiezen is dat er geen ondermaatse garnalen gevangen worden. Je kunt selectief op grotere garnalen vissen, tegen een betere prijs.

In de garnalensector is goed zichtbaar wat de gevolgen van beheermethodes zoals verhandelbare vangstrechten en quota zijn. Visrechten die ingeperkt worden en tegelijk verhandelbaar, worden duur. De flexibiliteit gaat uit de visserij. Als de markt voor garnalen slecht is, kunnen vissers niet tijdelijk overschakelen op een andere vorm van visserij. De prijs van de daarvoor benodigde vergunningen is te hoog. Voor een tijdelijke visserij zal die investering niet rendabel zijn. Het effect is dat een garnalenvisser maximaal inzet op versterking en uitbreiding van zijn bestaande visserij. Dat leidt tot grotere schepen met meer PK's, langere visreizen verder van huis en hogere onkosten. De balans tussen de opbrengst per kilo gevangen vis en de onkosten is verstoord geraakt. Een visser met een groot schip moet steeds meer visuren draaien om nog winst te maken. Saneringsrondes versterken het effect, een visser die nog niet aan stoppen toe is voelt de druk om mee te gaan in de schaalvergroting, anders is hij misschien de volgende die het niet meer trekt. Het zijn kapitaalintensieve bedrijven geworden, waardoor het voor jonge starters vrijwel onmogelijk is een bedrijf over te nemen. Met de schaalvergroting is ook de bedrijvigheid in voormalige kleine waddenhavens verdwenen. Vooral de brandstofkosten moeten omlaag om winst te kunnen maken. Dat maakt het aantrekkelijk om naar alternatieven te zoeken voor een klein schip of een gemengd bedrijf.

